

Tři známky různé hodnoty z americké sady příležitostných známek „Columbus“ z roku 1893. Tehdy se veřejnosti příliš nelíbily – dnes jsou velmi vzácné! V této americké sérii se vůbec poprvé na známce objevil obraz slavného českého malíře, rodáka z Těmnošné u Plzně, Václava Brožíka s názvem „Kolumbus žádá o pomoc královnu Isabelu“.

z Limy do Callaa, vyzdvihovala jako zázrak techniky. V roce 1893 následovaly peruánský příklad USA a vydaly sadu 16 známek k čtyřstému výročí objevení Ameriky. Sada zahrnovala i známky vysoké hodnoty, od jednoho do pěti dolarů, což bylo tehdy slušné jmění (drahé jsou ovšem i dnes!).

Olympijské známky byly poprvé vydány roku 1896 v Řecku. Řecký stát jimi zajišťoval financování prvních novověkých olympijských her. Tyto příležitostné známky s velmi nápaditými motivy předcházely dnešním známám s příplatkem, z nichž jde výtěžek na podporu sportovních aktivit mladých lidí.

Už na konci 19. století se Světová poštovní unie ve Washingtonu pokusila zamezit „zneužívání“ známek a zakázala používat příležitostné známky v mezinárodním poštovním styku. Kvůli nesouhlasnému stanovisku mnoha zemí však zákaz musela roku 1920 opět zrušit. Tehdejší sběratelé dávali sice hlasitě najevo své výhrady vůči drahým „spekulativním známám“, ovšem neměli šanci prosadit se proti poštovní správě a státu.

Ve 20. století pak lidé poznali, jak ideologické systémy dokážou příležitostné známky využívat ke státům řízené propagandě. Např. v sousedním Německu vycházely v době vlády národního socialismu (v letech 1933 až 1945) téměř výlučně známky propagující hitlerovský režim. Za druhé světové války byly navíc opatřeny příplatkem, přičemž ze zisku se hradily výdaje spojené s válečnými akcemi proti tzv. nepřátelům Říše.

České známky s tematikou olympijských her poukazují na špičkové výkony českých sportovců.

Jak ovlivnila politika příležitostné známky?

poštovní unie ve Washingtonu pokusila zamezit „zneužívání“ známek a zakázala používat příležitostné známky v mezinárodním poštovním styku.

ZNÁMKY S PŘÍPLATKEM
vycházely v minulosti i v Československu. Příkladem může být emise s názvem Dětem z prosince 1948 (nahoře), jejíž výtěžek měl sloužit na podporu zdravotních a sociálních potřeb československých dětí. Další příklad představuje čs. známka z roku 1938, na které je zobrazen první prezident ČSR T. G. Masaryk s krojovaným devčátkem v náručí (dole). Motiv podle skutečné fotografie mistrně vyryl Bohumil Heinz. V samostatné České republice doposud žádná známka s příplatkem nevyšla.

K předním čs. známkovým tvůrcům patřil také Jindřich Schmidt (1897–1984). Vysoce ceněn byl rovněž v mezinárodním měřítku a vytvořil řadu známek i pro jiné země, např. Irák či Etiopii (viz ukázka).

Na prvním místě ve výrobě příležitostných známek jsou mezi „seriózními“ známkovými zeměmi v dnešní době USA. Během posledních několika let zde vzrostl počet známek za rok z několika desítek na více než 200. V těsném závěsu se drží Japonsko a Čína. Známkové země pokládáné za méně seriózní tyto hodnoty významně překračují. Například Guayana vydávala koncem 90. let okolo 400 emisí ročně. Malé státy vyvíjejí na tomto poli velkou aktivitu.

Propagandistická československá známka z období komunistické diktatury 1948–1989

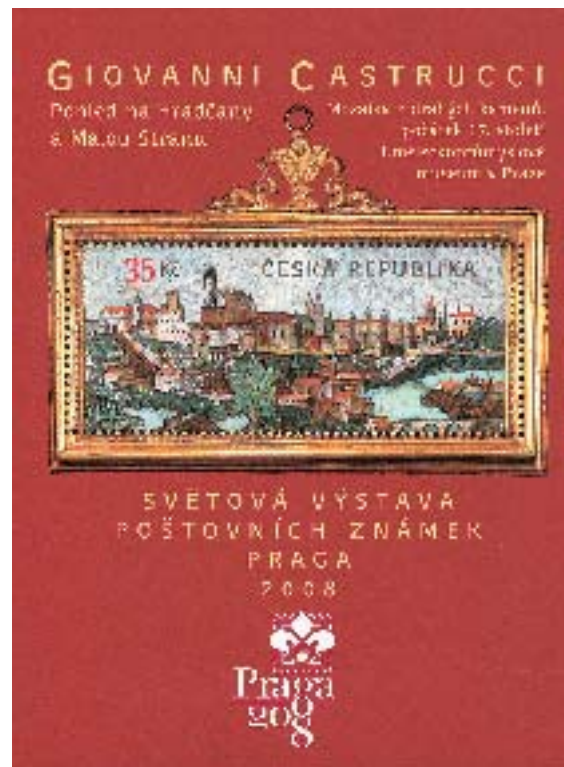
Rovněž v době komunistické diktatury v Československu v letech 1948–1989 byla známková tvorba ovlivněna panující politickou situací. Vycházely mnohé známky propagující komunistický režim, zatímco komunistům nepohodlné osoby či události se na známkách neobjevovaly. I přesto však vycházelo množství známek zobrazujících také nepolitická témata a čs. známková tvorba byla pro svou kvalitu vysoce ceněna ve státech západního i východního bloku. Tuto špičkovou výtvarnou kvalitu si udržela dodnes.

V mnoha zemích vycházejí speciální poštovní známky pro leteckou, spěšnou a potrubní poštu, doručování novin, telegramy anebo jiné

druhy poštovní přepravy. Při zvláštních příležitostech vydává pošta aršíky. Jde o jednu či více příležitostných známek s velkým okrajem, často opatřeným nápisy. Aršíky lze použít stejně jako známku. Na dopis nebo pohlednici se mohou nalepit i s papírovým okrajem. Podobně jako příležitostné známky je však většinou kupují jen sběratelé.

Československé a české aršíky jsou navrhovány významnými umělci a rytci a obvykle tištěny kvalitním ocelotiskem z plochých desek. Byly proto již mnohokrát vyznamenány v mezinárodních soutěžích prvními cenami jako nejkrásnější na světě. Prvním vícebarevným československým aršíkem byla Tizianova „Toaleta mladé ženy“ od J. A. Švengsbíra. Český aršík s mozaikou „Pohled na Hradčany“ od Itala G. Castrucciho (vpravo nahoře) získal 8. 9. 2007 v Bruselu 3. cenu za nejkrásnější rytinu poštovní známky za rok 2006 ve státech Evropské unie.

Co jsou aršíky?

K mezinárodně proslaveným československým rytcům patřili kupříkladu Karel Seizinger, Bohumil Heinz, Jindřich Schmidt, Jiří Švengsbír (dole), Ladislav Jirka, Jan Mráček a Josef Herčík. K nestorům českých rytců současnosti patří Bedřich Housa.

